

Klemen Terézia

A nyári hónapok szokásai és hagyományai

Június: Szent Iván hava – Nyárelő – Napisten hava – Gödölytor (Eper) hava

A június hónap nevének származtatásánál már maguk a rómaiak is zavarban voltak. Egyesek a régi római „Junius” nemzetség nevéből eredeztették, amelynek leghíresebb tagjai: L. Junius Brutus, a római királyság intézményének megszüntetője, továbbá a két fivér – M. Junius Brutus és D. Junius Brutus – voltak, tudvalevőleg Julius Caesar gyilkosai. Miután ez a Marcus Junius Brutus a naptárt reformáló Caesarnak természetes fia volt, lehetségesnek kell tartanunk, hogy az új kalendáriumban róla nevezték el a június hónapot. Amikor azonban ez a Brutus a saját természetes atyját politikai okból meggyilkolta, akkor őt már nem tartották arra méltónak, hogy az egyik hónap az ő nevét viselje, s ettől fogva – főként Ovidiusnak, a költőnek befolyása alatt – Juno istennőről származtatták a hónap nevét. Ovidius kimondottan „mensis Junonius”-nak, Juno istennő havának mondja.

A névnek ez az átmagyarázása annál könnyebben ment, mivelhogy Juno istennő is beletartozott Mars, Venus és Jupiter familiájába (akiről a márciust, az áprilist és az eredeti május hónapot elnevezték), hiszen Juno istenasszony Jupiter nővére és felesége volt (a római istenek ebben a tekintetben nem nagyon voltak válogatósak), a házasságnak és a születéseknek védőistennője, azonkívül pedig a csillagos égboltnak is királynője. Juno a házasság által megszentelt szerelem pártfogója s a családi áldás istenasszonya. Ő védi az asszonyokat, kiket egészséggel és szépséggel ruház föl. A művészetben úgy ábrázolják, mint a házasság harmóniájában kifejtett női szépséget. Kedvenc madara a páva.

Népi megfigyelések:

- Ha Medárd napján esik, 40 napig esik.
- A júniusi eső koldusbotot nyomhat a gazda kezébe.

- Ha a kakukk Szent Iván napja előtt megszólal, úgy olcsó lesz a gabona, ha utána, úgy drága lesz.

- Ha Szent Iván napján eső esik, úgy mind mogoró, mind pedig dió kevés lesz, így tehát dió helyett sült almát ehetsz.

Jeles napok júniusban:

▪ Úrnapja – június 6.

Az oltáriszentség ünnepe a katolikus egyházban. A pünkösd utáni második hét csütörtökén ülik meg ezt a napot, de vasárnap körmenettel és oltárok állításával szokták megünnepelni.

▪ Medárd napja – június 8.

A régi időjósok szerint ha ezen a napon esik, 40 napig esik. Ezt a jelenséget – amely Európa nagy részére kiterjed – a neves természettudós, Cholnoki Jenő professzor mutatta ki, és indiai tapasztalatai alapján „európai nyári monszunjelenség”-nek nevezte el.

▪ Jézus Szent szíve ünnep – június 11.

Ez az ünnep Jézusnak az emberért való önfeláldozó, megváltó szeretetét állítja követendő példaként.

▪ Szent Vítus – június 15.

A napfényt árasztó Vítus jó és bő termést, esője, hidege hetekig tartó hűvös borongást és silányabb gabonahozamot mutat.

▪ Szent Iván – június 21.

Június 21-e a nyári napforduló dátuma, a csillagászati nyár kezdete. Az év leghosszabb napja ez, amikor a nappal 15 óra 58 percig tart. Sajnos, e naptól kezdve már három perccel újra rövidülnek a nappalok, ám a nyarat élvezők ezt még nemigen veszik észre. Az optikai csalódáshoz hozzájárul a nyári időszámítás is, amely késő estig nyújtja a nappalt.

Szent Iván előestéjén sokfelé ágat tűztek a tyúkolakra a rontás és a boszorkányok ellen. A Szent Iván éjjelén szedett gyógyfüveknek különleges hatást tulajdonítottak. Hajnalán az öregasszonyok meztelenül járták körül a földjüket, és harmatot szedtek.

Ezen a napon került sor a híres tűzgyújtásra is. A faluvégén, erdőszélen rakott tüzet háromszor kellett átugrani, hogy Szent Iván – vagy Szent János – közbenjárásával a Szentháromságnál kegyelmet nyerjenek. Ám leginkább a „párosítók”, a közös átugrás, az összeéneklés színhelye volt az Iván-napi tűz. A palóc lányok a tűzgyújtás után a legényekkel a kenderföldre mentek, ahol egyenként a kenderbe heveredtek. Azt tartották, hogy amelyikük után a kender feláll, az egy éven belül férjhez megy. A tűzgyújtás alkalmával a tűzbe vetett gyümölcsnek, főként a Szent Iván-i almának gyógyító erőt tulajdonítottak. Egyes helyeken, hogy a ház ne égjen, a tűzgyújtáskor viselt koszorút feltűnő helyen a falra akasztották. Úgy tartották, hogy a Szent Iván-napi tűz megvéd a jégesőtől, a dögvésztől, a gonosztól, és jó termést biztosít.

Szent Iván a korán elhunyt gyermekek védőszentje. A gyermeküket korán elvesztett fiatalasszonyok a tüzet körülülő gyermekeknek gyümölcsöt osztogattak, míg ők maguk nem ehetek belőle.

▪ Péter és Pál napja – június 29.

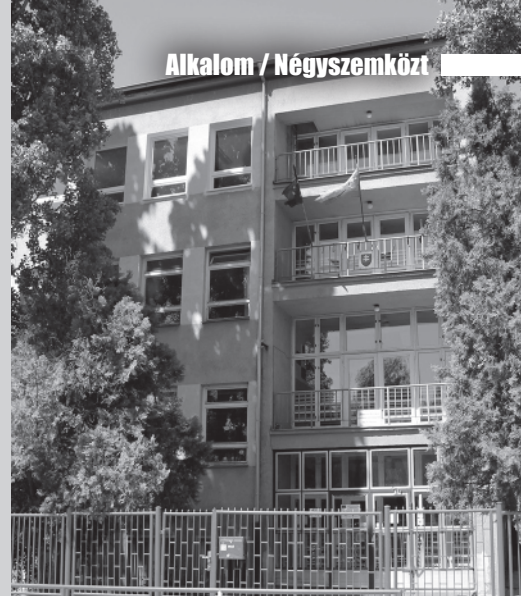
Az első az apostolfejedelem, a másik a népek apostola volt. Ezen a napon kezdődik az aratás, mivel a néphit úgy tartja, hogy a búza töve „Péterpálkor” megszakad.

Július: Szent Jakab hava, áldás hava, az aratás hónapja

Július a Gergely-naptár 7. hónapja. Eredeti neve Quintilis (ötödik). Aratás előtt közös imát mondtak a dolgozók, a pap a templomkertben megáldotta az aratási eszközöket. Az első búzaszál kéréjéből a baromfit etették meg, az utolsó búzaszállból aratókoszorút készítettek, majd mestergerendára akasztották.

Jeles napok:

- Július 2. – Sárlos Boldogasszony napja: ezen a napon kezdődött az aratás.

Stirber Lajos

A komáromi Jókai Mór Alapiskolában kíváncsiskodtam

„Csak az tudja, hogy meddig mentünk, aki azt látja, hogy honnan indulunk el”
(Jókai Mór)

Az iskola fennállásának 60. évfordulója alkalmából készült – *Évkönyv, Jókai Mór Alapiskola 2005-2015 Komárom c.* – 185 oldalas kiadványt indítják annak összeállítói a fenti idézettel. Mint az intézmény 40 éven át volt pedagógusa nagy érdeklődéssel lapoztam át az Évkönyvet. Örömmel tölt el, hogy az abban közölt, gondosan elkészített írások sokrétű, gazdag tevékenységről számolnak be.

Örömbömben azonban öröm is vegyül, mert felmerült bennem a kérdés: vajon hány emberhez jut el ez a (s egyáltalán egy-egy ilyen) kiadvány? És jöttek a további kérdések: ha az iskoláról, mint „olyanról”, az ott folyó sokrétű tevékenységről alig ír – szól a (ma mindenható) média, ha nincs rendszeres tájékoztatás (ha az csak véletlenszerű), csoda-e, ha a közvélemény úgy ítéli meg az „iskolát”, a pedagógust, „ahogy”? Kellő információk hiányában a rohanó mai ember – tisztelet a kivételnek – egyszerűen általánosít: hajlamos az iskolát, mint olyat, szükséges rossznak elkönyvelni. Sőt senkitől sem irigyel jobban semmit, mint a pedagógustól – az annak regenerálódását szolgáló – „hosszú” nyári szünetét. Ilyen gondolatokkal mentem a 61. életévét taposó Jókai Mór Alapiskolába, s tettem fel néhány kérdést az iskola igazgatónőjének, Mátyás Katalinnak.

■ **Tisztelt igazgatónő (jó néhány évig dolgoztunk együtt), kedves Katica! Hány emberhez, kikhez jut el ez a gazdag, 10 évről beszámoló évkönyv?**

■ Leginkább a szakmabeliekhez: a helyi alap- és középiskolák pedagógusaihoz, az egyetemen oktatókhoz, a város vezetéséhez és az érdeklődő szülőkhöz.

■ **Nagy kár, hogy a nagy nyilvánosságához nem jut el. Állítom, ha az irigykedők valós képet kapnának a mai iskoláról, megváltozna a véleményük – folytatom én a gondolat-sort.**

■ Idézet az Évkönyvből: „Profilkunkat a művészeti irányultság jellemezte; jellemzi. Ezt támasztja alá az énekkarok működésének évtizedes tradíciója, a kiemelkedő szintű képzőművészeti nevelés, az anyanyelvi oktatáson belül az országos és nemzetközi sikereket hozó vers- és prózamondás, illetve a táncoktatás. Ez teszi iskolánkat egyedivé.” A továbbiakban többek között így fogalmaz az Évkönyv. „Erősségeink: az egész napos, iskolaotthonos foglalkozás, a gyermekközpontúság, a sokszínű szakköri tevékenység.”

■ **Kérlek, szólj a felsoroltak mibenlétéről; kezdjük az iskolaotthonos foglalkozással.**

■ A program nagy előnye, hogy az iskola, a pedagógusok átvállalják a tanulók másnapi tanításra való felkészítését, amely komoly tehermentesítést jelent a szülőknak. A programot a rendkívül fontos, alapozó szakaszban – az 1. és 2. osztályban – alkalmazzuk. A kisdíákok nálunk nem visznek haza tanulnivalót; az iskolatáskát is csupán a hétvégeken kell hazavinniük. A gyerekek a tanítás utáni szabadidőt a családnak, ill. a kedvteléseiknek szentelhetik. A mi kisdíákjaink számára nem „mumus” az iskola. Ők örömmel jönnek iskolába. A 3. és 4. osztályban már nagyobb hangsúlyt kap az egyé-

- Július 20. – Illés napja: munkatilalmi nap volt.
- Július 22. – Mária Magdolna napja
- Július 25. – Jakab napja: ő volt az első vértanú az apostolok között, az utasok és hajósok védőszentje. Ezen a napon fejezték be a zab aratását, a téli időjárásra is ekkor jósoltak.
- Július 26. – Anna napja: Szűz Mária édesanyjának ünnepe, aki a bányászok, gazdasszonyok, szabók, járványos betegségben szenvedők védőszentje. A meddő nők bőjtöltek ezen a napon.
- Július 31. – Ignác napja, ő a katonák és várak védnöke. Szent Ignác a jezsuita rend alapítója volt.

Augusztus: Kisasszony hava, nyárutó, új kenyér hava

Az év 8. hónapja a Gergely-naptárban, nevét Augustus Octavianusról kapta. Előtte Sextilis („hatos”) volt a neve, utalva arra, hogy eredetileg ez volt a hatodik hónap a római naptárban.

Népi megfigyelések:

- Ha forró az augusztus első héten, sokáig lesz hó a télen.
- Ha sok az eső augusztusban, nem lesz jó bor a hordóban.

Jeles napok:

- Augusztus 1. – Szent Péter ünnepe: Muravidéken dologtíltó nap a szőlőtermelőknek.
- Augusztus 10. – Lőrinc napja: A dinya e naptól kezdve „lőrinc”, lucskos lesz.
- Augusztus 15. – Szűz Mária mennybemenetele: Moldván gyógynövényeket szentelnek. E naptól kezdve tiltották az asszonyoknak a fürdést a folyóvízben. Muravidéken dologtíltó nap.
- Augusztus 20. – Szent István napja 1774 óta, az új kenyér ünnepe is.
- Augusztus 24. – Bertalan napja: az e napi időjárásból jósolták meg, hogy milyen lesz a várható őszi időjárás. Az e napon köpült vajnak gyógyító erőt tulajdonítottak.

FORRÁSOK:

- <http://www.hungarotheka.hu/kalendarium.html>
- <http://edesszomorufuzike.blogspot.sk/2013/05/junius-nyarelo-napisten-hava.html>